

Національна
академія наук України

Інститут
української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

ТВОРИ у 50 томах

Видавнича рада:

Борис ПАТОН — голова
Любомир ВІНАР • Іван ДРАЧ • Аркадій ЖУКОВСЬКИЙ
Іван КУРАС • Володимир ЛИТВИН • Олексій ОНИЩЕНКО
Омелян ПРІЦАК • Френк СИСИН • Ярослав ЯЦКІВ

Головна редакційна колегія:

Павло СОХАНЬ — головний редактор
Ярослав ДАШКЕВИЧ — заст. головного редактора
Ігор ГИРИЧ — відповідальний секретар
Геннадій БОРЯК • Віктор БРЕХУНЕНКО • Іван БУТИЧ
Сергій БІЛОКІНЬ • Василь ДАНИЛЕНКО • Микола ЖУЛИНСЬКИЙ
Олександр КУЧЕРУК • Олександр МАВРІН • Ігор МЕЛЬНИК
Надія МИРОНЕЦЬ • Юрій МИЦИК • Всеволод НАУЛКО
Руслан ПИРІГ • Валерій СМОЛІЙ • Ольга ТОДІЙЧУК
Василь УЛЬЯНОВСЬКИЙ • Ярослав ФЕДОРУК

Михайло
ГРУШЕВСЬКИЙ

Том 7

Серія
ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ТА РОЗВІДКИ
(1900–1906)

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
«СВІТ»
2005

ББК 63.3 (4 УКР)
Г91

*Затверджено Вченою радою
Інституту української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України*

Упорядник Мирон КАПРАЛЬ

Автори коментарів: В.Александрович, М.Бандрівський,
М.Капраль, Я.Клиш, О.Купчипський, Ю.Лукомський, О.Мельник,
М.Мудрий, С.Панькова, В.Петегирич, А.Фелопок

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

ISBN 966-603-223-6
ISBN 966-603-439-5 (т. 7)

- © Інститут української археології та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України, 2005
- © Коментарі, автори, 2005
- © Видавництво «Світ», дизайн та художнє оформлення, 2005

РОЗДІЛ V

НЕКРОЛОГИ

АРИСТАРХ КРИЖАНОВСЬКИЙ

Некролог

Дня 11 (24) падолиста умер в монастирі Крехівським співробітник нашої часописі еромонах чину св. Василя Вел[икого] о. Аристарх-Андрій Крижановський.

Покійний, син залізничного функціонера, родився 1877 р. в с. Дублянах Самбірського пов[іту]. Учився в перемиській гімназії, але перервавши науку, уже 1893 р., себто ледве шістнадцятилітнім молодиком, вступив до василіян, й відбувши новіціат і науку філософії й теології в василіянським ліцеї, дістав священня. Доповняючи свою освіту, він з особливим заінтересуванням займався історією і тому був приділений учити історії в василіянським новіціаті в Добромилі, пізніше в Крехові. З причини лихого здоров'я звільнений з учительства й перенесений 1904 р. до Львова, він надіявся з тим більшою спротою віддатися історичним заняттям. Але недуга його змагалася і вже в лютім с[ього] р[оку] мусив він залишити всяку працю й рятувати здоров'я. Одне старання були безуспішні, й, проживши неповних 28 літ, він умер.

В таких неприхильних для наукової роботи обставинах, в значній мірі будучи в історії самоуком, і рано підтятий недугою, покійний не встиг розвинути якоїсь самостійнішої наукової роботи. Він міг заявляти себе головно нахідками історичних матеріалів і прислав їх in crudo [тут: недоопрацьованими], не маючи часто й спротоги в тих обставинах препарувати їх до друку.

Так 1901 р. прислав покійник до редакції знайдені ним в бібліотеці Краснопустинського монастиря записки арциб[іскупа] Прохніцького про рід Бибельських, надруковані зі вступними замітками редакції в XLVIII т. "Записок" п[ід] т[итулом] "Причинки до історії роду Бибельських, зібрані арцибіскупом львівським Яном Прохніцьким"*. Рік пізніше прислав він матеріали до історії Коліївщини, знайдені ним в бібліотеці Кристинопольського монастиря — приладжені мною до друку, були вони видруковані в LVII т. "Записок", в серії "Матеріали до історії Коліївщини"*. Вкінці в р. 1904 подав він інтересну маленьку "кройничку" XVII в., з рукописей Крехівського монастиря, додавши до неї і вступну замітку — вона була надрукована в LXII т. "Записок".

Уже з сих звісток видно, що покійний старанно переглядав василіянські бібліотеки. Його займала історія василіян спеціально, і можна було надіятися, що перейшовши до Львова, зістаючися в контакті з кругами людей, заінтересованих наукою, він потрапить виробитися на цінного археографа й историка. Цінячи в нім сі наукові інтереси — так рідкі серед нашого монашества, я для його заохоти відступав від правила — не приймати матеріалу

in crudo й не жалував труду, приладжуючи сам до друку його матеріали. Першою роботою, до котрої він хотів забратися, перейшовши до Львова, була опись рукописей василіянської бібліотеки*: в сій справі радився він з членами нашого Товариства, і я приобіцяв уже йому місце на сторінках "Записок" на сю ціль — та недуга підтяла сі плани покійника.

Поминаючи тихим словом передчасно страченого нашого співробітника, я позволю собі висловити бажання й надію, що приклад покійного о. Аристарха не лишиться без наступників серед його товаришів по чину, особливо тепер, коли чин св. Василя увільнився від чужих впливів і може свобідніше й успішніше розвиватися. Наше духовенство взагалі, а монашество зокрема в порівнянні навіть з духовенством і монашеством православним в Росії, не кажучи вже про духовенство протестантське, або славних бенедиктинів св. Мавра, оо. боляндистів, венецьких мехитаристів, — дуже мало віддається науковим інтересам. А прецінь є між ними й університетські професори, й завідателі багатих бібліотек і архівів, і в прегарні для наукової роботи обставини поставлені монаші громади. Думаю, що робота на сім полі придбала б нашим духовним більше поважання й авторитету серед освіченої інтелігенції, ніж ті легкоконні атаки на світську науку й сучасний поступовий рух, що з дуже слабенькою зброєю, хоч з великою відвагою підіймаються останніми часами все частіше й частіше — без великого хісна і для тих ідей, які хочуть боронити тими атаками, і для тих інституцій, які хочуть репрезентувати.

ський О. Бібліографія літератури з українського фольклору. — К., 1930. — Т. 1. — С. 536.

Деякі дрібніші замітки її мають появитися в одній з дальших книжок “Матеріалів до української етнології” — у подальших числах цього видання вийшла тільки одна її розвідка, див.: *Литвинова-Бартош П.* Олійниця у селі Землянці Глуховського повіту на Чернігівщині // *Матеріали до українсько-руської етнології / За ред. Хв.Вовка.* — Львів, 1905. — Т. 6. — С. 83–88.

М.К.

Аристарх Крижановський. Некролог

Публікується за виданням: *Грушевський М.* Аристарх Крижановський. Некролог // *ЗНТШ.* — Львів, 1905. — Т. LXVIII. — Кн. VI. — *Miscellanea.* — С. 8–9.

с. 593 ...монастиря записки арциб[іскупа] Прохніцького про рід Бибельських, надруковані, зі вступними замітками редакції, в XLVIII т. “Записок” п[ід] т[итулом] “Причинки до історії роду Бибельських, зібрані арциб[іскупом] львівським Яном Прохніцьким” — див. публікацію на с. 80–89 нашого видання.

...матеріали до історії Коліївщини, знайдені ним в бібліотеці Кристинопольського монастиря — приладжені мною до друку, були вони видруковані в LVII т. “Записок”, в серії “Матеріали до історії Коліївщини” — див. публікацію на с. 120–139 нашого видання. Також див. археографічну публікацію Острозького літописця: *Крижановський А.* Руська “кройника” з XVII ст. // *ЗНТШ.* — Львів, 1904. — Т. LXII. — С. 1–3.

с. 594 Першою роботою, до котрої він хотів забратися, перейшовши до Львова, була опись рукописей василіянської бібліотеки — А.Крижанівський залишив після себе детальну збірку документів з історії Руської провінції ЧСВВ під заголовком “*Monumenta ordinis S. Basilii congregationis. Pars I (1617–1882)*”; див.: Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаніка. — Відділ рукописів. — Ф. 3, спр. 116; ЦДІАУЛ. — Ф. 684, оп. 1, спр. 1702. Укладання цієї збірки було завершено в 1899 р. Очевидно, автор планував після цього перейти до укладання збірки василіянських рукописів. Короткий огляд василіянських рукописів здійснив ще в 1837 р. Яків Головацький (*Головацький Я.* Коротка відомість о рукописях словянских и русских, находившихся в книжници монастыря Василия Великого у Львові // *Русалка Дністровая.* — Будим, 1837. — С. 122–129); див. публікацію з частковою реалізацією зазначеного проекту: *Гординський Я.* Рукописи бібліотеки монастиря Св. Онуфрія ЧСВВ у Львові // *Записки Чину Святого Василия Великого.* — Жовква, 1927. — Т. III. — Вип. 1–2. — С. 40–64; 1930. — Т. IV. — Вип. 3–4. — С. 345–376.

М.К.

ЗМІСТ

	с. тексту	с. ком.
<i>М.Капраль</i> . Від упорядника	V	
Розділ I. АРХЕОГРАФІЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ, ПЕРЕДМОВИ	1	
Сторінка з історії українсько-руського сільського духовенства (по самбірським актам XVI в.)	3	596
Лист кор[оля] Стефана Баторія до калги з р. 1577	76	602
Монах ворожитом	78	602
Причинки до історії роду Бибельських, зібрані арцибіскупом львівським Яном Прохніцьким. Подав Аристарх Крижановський ...	80	603
Два селянські контракти купна-продажі з початку XVI в.	90	605
Кілька грамот Володислава Опольського	95	606
Кілька документів до історії сільського духовенства в Галичині XVII—XVIII в.	102	608
Козаки в 1470-х рр.	112	609
Незаплачене київське подимне	117	609
“Козаки” в Галичині 1605 р.	118	610
Матеріали до історії Коліївщини. I. Василянські записки й листи про Коліївщину.	120	610
Матеріали до історії суспільно-політичних і економічних відносин Західної України. Серія перша (ч. 1—80) (1361—1530)	140	612
Серія друга (ч. 81—132) (1531—1574)	227	619
[Вступне слово до т. VIII “Руської історичної бібліотеки”]	300	623
[Передмова до т. XXI “Руської історичної бібліотеки”]	302	624
[Вступне слово від редакції до т. XXII “Руської історичної бібліотеки”]	304	625
[Передмова до т. XXIII—XXIV “Руської історичної бібліотеки”]	306	625
[Передмова до т. III “Жерел”]	309	628
[Передмова до т. VII “Жерел”]	311	629
Розділ II. АРХЕОЛОГІЧНІ СТУДІЇ	313	630
Бронзові мечі з Турецького повіту (Галичина)	315	630
Ковтки “київського типу” у сучасних кавказців	319	631
Печатки з околиць Галича	322	632
Розділ III. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	325	632
Хронологія подій Галицько-Волинської літописі	327	632
До справи хронологічної зв’язі в Галицько-Волинській літописі.		
Кілька заміток до статті Б.Барвінського	388	638
Економічний стан селян в Сяноцькім старостві в середині XVI в. на основі описей королівщин	392	638

Економічне становище селян в Львівському старостві в середині XVI віку на основі описей королівщин	414	643
Чи маємо автентичні грамоти кн[язя] Льва?		
Критично-історична розвідка	442	646
Ще про грамоти кн[язя] Льва галицького.		
З приводу статті проф. Линниченка	461	652
Кілька заміток до “Чуда св. Климента папи римського”	472	653
Іще до “Чуда св. Климента папи римського”	475	654
“Люди в пенезех”	478	654
Розділ IV. ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЙНІ СТАТТІ, ВИСТУПИ, ПРОЕКТИ	481	654
Огляд праць Н.Кондакова з історії староруської штуки	483	654
Київські мініатюри при Трірській псалтирі	495	657
Львівське Наукове товариство імені Шевченка і його внески у вивчення Південної Русі	505	659
[Виступ на звичайних загальних зборах Наукового товариства ім. Шевченка, 29 червня 1904 р.]	533	662
[Виступ на звичайних загальних зборах Наукового товариства ім. Шевченка, 19 цвітня 1905 р.]	535	663
Записка, предложена археографічній комісії в справі видання корпусу матеріалів до історії Козаччини	539	666
Розділ V. НЕКРОЛОГИ	541	668
Петро Лашкар'юв (Некролог)	543	668
Митрофан Дикарів (Некрологічна звістка)	545	669
Пам'яті Олександра Кониського	546	671
Матвій Симонів (Номис) (Некрологічна замітка)	557	682
Ізидор Шараневич (Некролог)	559	685
Мих[айло] Сухомлінов — Ів[ан] Жданов. Некрологічна замітка	562	689
Д-р Остап Терлецький. Некрологічна замітка	564	691
До некролога Остапа Терлецького	567	693
Олексій Андрієвський. Некрологічна замітка	569	694
Пам'яті Олександра Лазаревського	572	697
Тадей Рильський. Некрологічна замітка	580	707
Пам'яті Олексія Маркевича	581	709
П. Литвинова-Бартош. Некролог	592	716
Аристарх Крижановський. Некролог	593	717
[Вільгельм Онкен. Некролог]	595	718
КОМЕНТАРІ	596	
СПИСОК ЦИТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	719	
ПОЯСНЕННЯ СЛІВ	736	
ПОКАЖЧИК	738	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Грушевський Михайло Сергійович

Твори: У 50 томах

Том 7

Серія “Історичні студії та розвідки (1900—1906)”

Редактор	<i>Л.Веремієнко</i>
Художнє оформлення	<i>С.Іванов</i>
Технічний редактор	<i>С.Довба</i>
Комп'ютерний набір і верстка	<i>Л.Гринчишин</i>
Коректори	<i>Р.Гамада, М.Ломеха, Б.Павлів, О.Тростянчин</i>

Здано на складання 14.07.2005. Підп. до друку 05.12.2005.

Формат 70x100¹/₁₆. Папір офс. Гарн. Academy. Офс. друк. Умовн. друк. арк. 63,85.

Умовн. фарбовідб. 64,25. Обл.-вид. арк. 56,39. Додрук. накладу 500 прим.

Свідоцтво держ. реєстру: серія ДК № 22. Вид. № 17. Зам. 556-5.

Державне спеціалізоване видавництво “Світ” 79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
www.dsv-svit.lviv.ua; e-mail: office@dsv-svit.lviv.ua

Надруковано з готових діапазитивів на ВАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас”
75005 м. Львів, вул. Зелена, 20

Грушевський М.С.

Г 91 Твори: У 50 т. /Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.;
Голов. ред. П.Сохань. — Львів: Світ, 2002 —
Т. 7: Серія “Історичні студії та розвідки (1900—1906)”. — 2005. —
792 с.

ISBN 966-603-223-6; 966-603-439-5 (т. 7).

Сьомий том зібрання праць М.Грушевського продовжує серію “Історичні студії та розвідки” і охоплює період 1900—1906 рр. У ньому вміщені археографічні публікації, передмови, історичні статті, огляди, рецензії та некрологи пам’яті видатних постатей того часу.

Видання розраховане для науковців та всіх, хто цікавиться історією України.

ББК 63.3 (4 УКР)

ISBN 966-603-223-6

ISBN 966-603-439-5 (т. 7)